

Automatizált hitelbírálati eljárások korlátai – egy friss bírósági döntés tanulságai

Az Európai Unió Bírósága egy nemrégiben meghozott ítéletében kimondta, hogy az automatizált hitelminősítési eljárásokkal érintett személyek jogosultak arra, hogy érthető és részletes magyarázatot kapjanak a róluk hozott döntésről. A C-203/22 számú ügy az osztrák Dun & Bradstreet osztrák hitelminősítő cég által végzett automatizált értékeléshez kapcsolódott, az EUB egyértelművé tette, hogy a döntéshozatali folyamatnak átláthatónak kell lennie, és az érintetteknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy megértsék, milyen adatok alapján és milyen gondolatmenetet követve született meg egy róluk szóló értékelés.

Az ügy háttérében egy osztrák mobilszolgáltató esete állt, amely elutasította egy ügyfél szerződéskötési kérelmét arra hivatkozva, hogy az ügyfél hitelminősítése nem volt megfelelő. A szolgáltató ezt a döntést kizárólag egy teljesen automatizált hitelbírálati rendszer eredményére alapozta, amelyet a Dun & Bradstreet Austria végzett. Az ügyfél viszont nem kapott megfelelő tájékoztatást arról, hogy pontosan milyen adatok és milyen elvek szerint történt a minősítése. Az osztrák bíróság megállapította, hogy a hitelminősítést végző vállalat megsértette a GDPR előírásait, mivel nem adott „érdemi tájékoztatást” az automatizált döntéshozatal logikájáról és mechanizmusáról. A jogvita során előzetes döntéshozatali eljárás keretében az Európai Bíróság értelmezte az irányadó uniós jogi szabályokat és megerősítette, hogy a GDPR előírásai értelmében az érintetteknek joguk van a döntéshozatali folyamat megismeréséhez.

A bíróság ítélete szerint a hitelminősítési eljárás átláthatóságának biztosítása érdekében a vállalatoknak közölniük kell az érintettekkel, hogy milyen személyes adatok kerültek felhasználásra, és milyen módon befolyásolták ezek az adatok a döntést. Az EUB külön kiemelte, hogy nem elegendő az alkalmazott algoritmus technikai leírásának egyszerű közzétevése, hanem a magyarázatnak tömörnek, átláthatónak kell lennie, ténylegesen érthető módon kell bemutatnia a döntéshozatali folyamat működését.

Az automatizált döntéshozatali folyamatok összetettsége nem mentesíti a vállalatokat az indokolási kötelezettség alól. Ez a jog azonban nem korlátlan. Ha az információ nyilvánosságra hozatala üzleti titkot vagy szellemi tulajdont sértene, a szervezet megtagadhatja annak kiadását. Ilyen esetben viszont az illetékes felügyeleti hatósággal vagy bírósággal meg kell osztani az információt, amely dönt az ütköző jogok egyensúlyáról.

A döntés közvetlen hatással van a hazai joggyakorlatra is. Az automatizált hitelbírálat és más automatizált adatfeldolgozási folyamatok egyre elterjedtebbé váltak a pénzügyi szektorban és a szolgáltatóiparban, ezért különösen fontos, hogy a hitelminősítéssel érintettek tisztában legyenek a jogaikkal. A magyarországi hitelminősítési rendszerek, például a BISZ Zrt. által működtetett Központi Hitelinformációs Rendszer vagy más piaci szereplők által alkalmazott automatizált értékelések hasonló logika mentén működnek, így az EUB döntése nyomán ezek az eljárások is nagyobb átláthatóságot követelhetnek meg.

A döntés azt is megerősíti, hogy ha egy bank vagy más pénzügyi szolgáltató elutasít egy hitelkérelmet kizárólag egy automatizált döntési mechanizmus alapján, az ügyfél jogosult arra, hogy részletes magyarázatot kapjon a döntés indokairól. Ennek tartalmaznia kell azt is, hogy milyen személyes adatok befolyásolták az eredményt, és hogy milyen változók módosítása esetén lehetett volna eltérő eredményre

jutni. Ha az ügyfél nem kap kielégítő tájékoztatást, akkor joga van többek között panaszt tenni a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságnál (NAIH).

A magyar joggyakorlat szempontjából ez az ítélet várhatóan a hitelminősítési eljárások fokozottabb átláthatóságát eredményezi. A pénzintézeteknek és hitelminősítő szolgáltatóknak felül kell vizsgálniuk adatkezelési gyakorlataikat annak érdekében, hogy megfeleljenek a GDPR előírásainak, és biztosítaniuk kell az érintettek számára a megfelelő tájékoztatást. Az ügyfelek számára pedig az ítélet egyértelmű jogi alapot biztosít arra, hogy ha automatizált döntéshozatal alapján hátrányos döntést hoznak velük szemben, akkor részletes indokolást kérjenek, és adott esetben jogorvoslattal éljenek.

Az Európai Bíróság ítélete tehát egyértelműen megerősíti az automatizált döntéshozatallal érintett személyek jogait, és hangsúlyozza, hogy a hitelminősítést végző cégek nem bújhatnak az átláthatatlanság mögé. Magyarországon is egyre több ügyfél találkozik automatizált hitelbírálati rendszerekkel, ezért érdemes tisztában lenni azzal, hogy ilyen esetekben milyen jogok illetik meg az érintetteket, és milyen lépéseket tehetnek annak érdekében, hogy tisztán lássák, mi alapján született meg egy rájuk vonatkozó döntés.